

Values Education in Early Childhood Settings: Concepts, Approaches and Practices

Eva Johansson, Anette Emilson, Anna-Maija Puroila (ur.), Springer International Publishing AG, part of Springer Nature, 2018, 317 strani, ISBN 978-3-319-75558-8

Monografija, ki so jo uredile Eva Johansson, Anette Emilson in Anna-Maija Puroila, z naslovom *Value Education in Early Childhood Settings; Concepts, Approaches and Practices*, izdana pri založbi Springer leta 2018, je temeljno delo na področju predšolske pedagogike. Vrednote so osrednja in temeljna vsebina pedagogike kot znanosti in pedagoškega procesa. Tudi Herbart (v Vannel 1905) je pedagogiko kot znanost utemeljil na etiki in psihologiji. Dahlberg, Moss in Pence (2008) pa v današnjem času na področju predšolske vzgoje poudarjajo, da opredelitev kakovosti in iskanje odgovora na vprašanje, kaj je kakovost, ni tehnično, temveč politično in etično dejanje. Vedno bolj jasno postaja, da se moramo uskladiti in dogovoriti, kaj je v procesu vzgoje pomembno, dobro (vrednota), za kaj si prizadevamo in s kakšnim razlogom. Z reflektiranjem vstopimo, kot je dejal že Kosovel (1990), v polje filozofije. Povežemo se z začetki filozofske in pedagoške misli v antiki, ko so se spraševali, kaj je dobro in pravično in kaj je vrlina. Prizadevanje za pravično in dobro, povezano s skrbjo v odnosih z drugimi, in za vzajemno pozitivno pripoznanje pa je osrednji cilj vzgoje.

Monografija se ukvarja z vprašanjem spoznavanja in življenja vrednot v vrtcih. Avtorji in urednice menijo, da je izražanje vrednot in razpravljanje o vrednotah osrednja tema predšolske vzgoje. Zaradi same narave vrednot so bile te redkokdaj predmet raziskav, a bi morale biti, tako menijo urednice monografije, vrednote v vzgoji identificirane in konceptualizirane. Biti bi morale prioriteta v raziskavah in v praksi predšolske vzgoje, ker je vzgoja moralna dejavnost. Zato so prepričane, da se vrednotam ne moremo izogniti, čeprav jih je, kot same menijo, zlahka mogoče zanemariti, spregledati.

Delo želi strokovne delavce in raziskovalce spodbuditi k reflektiranju in prepoznavanju vrednot ter konfliktov na ravni vrednot. Prinaša nove pristope in vpoglede, vključno s predstavljanjem teoretičnih, metodoloških in empiričnih spoznanj. Pri pripravi monografije so sodelovali otroci, strokovni delavci, raziskovalci iz Avstralije, Danske, Finske, Islandije, Norveške, Slovenije in Švedske. V tekstih se zrcali sociopolitični kontekst sodelujočih v razpravah in prispevkih, obenem pa monografija zagotavlja skupno, mednarodno razsežnost sporočila o pomenu artikulacije, prisotnosti in reflektiranja vrednot v vzgoji. Zato je ključna vrednost monografije uravnoteženost med prepričljivim zagovorom reflektirane prisotnosti vrednot v vzgoji in pluralno noto, ki se kaže v poudarjanju različnosti konceptualiziranja, interpretiranja in življenja vrednot. Obravnava vzgoje vrednot (življenje vrednot) in raziskovanje vrednot izhajata iz prepričanja, da so vrednote socialno konstruirane in kontekstualizirane v vsakdanjem življenju.

V monografiji so predstavljena spoznanja pri proučevanju vrednot v izobraževanju v okviru raziskovalnega projekta Values Education in Nordic Preschools. Basics of Education for Tomorrow (ValuEd). V projekt so bile vključene vse nordijske države, tj. Danska, Finska, Islandija, Norveška in Švedska. Osrednje vrednote v teh državah so demokracija, enake možnosti in skrb (Ringsmose in Kragh Müller 2017), zato je bil namen raziskovalnega projekta pridobivanje vpogleda v artikulacijo vrednot v zakonodaji na področju izobraževanja in v obstajanje, življenje teh vrednot v srečanjih med otroki in s strokovnimi delavci v vrtcih. Prispevka iz Slovenije in Avstralije, vključena v monografijo, pa dodatno obravnavata pomen raziskovanja, proučevanja vrednot in vzgoje vrednot v predšolski vzgoji, vrtcih. Monografija ima 18 poglavij v treh skopih, ki obravnavajo teorijo in koncepte, metodološke in empirične perspektive.

V sklopu teoretične konceptualizacije vrednot v vzgoji avtorica Eva Johansson poudarja, da vrednote v izobraževanju niso samo odgovornost strokovnih delavcev v vrtcih, temveč vseh, ki so pristojni za sprejemanje odločitev na vseh družbenih ravneh. Na vseh ravneh odločanja je potreben razmislek o tem, katere vrednote naj bi se otroci učili in si zanje prizadevali kot državljani, z razmislekom, kakšno družbo lahko te vrednote oblikujejo. V iskanju ravnovesja ter enotnosti med teorijo in prakso uresničevanja vrednot pa Anette Emilson poudarja, da teorijo potrebujemo predvsem takrat, ko analiziramo izobraževalno prakso, vendar je treba uporabljati tudi empirične podatke iz pedagoške prakse, da lahko izboljšamo teorijo. Priložnost za razvoj aktivnega državljanstva, kar je po mnenju Jo Lunn Brownlee, Sue Walker, Eve Johansson, Laure Scholes in Mary Ryan moralni imperativ izobraževanja, avtorice prepoznajo v epistemološki refleksiji otrok, vključenih v dialoške situacije učenja z drugimi. Robi Kroflič in Nada Turšek pa poudarjata predvsem pogosto spregledane kognitivne in socialne zmožnosti otrok za njihovo participativno vlogo v vzgoji pri dialoškem proučevanju moralnih konfliktov v procesu razvoja in spodbujanja prosocialnih ter skrbnih odnosov z otroki in odraslimi.

V sklopu, ki obravnava metodološke pristope raziskovanja vrednot v vzgoji, Ingibjorg Sigurdadottir in Johanna Einarsdottir prepoznata sodelovalno akcijsko raziskovanje, v katerega so vključeni raziskovalci in strokovni delavci iz prakse, kot učinkovito metodo raziskovanja in profesionalnega razvoja strokovnih delavcev, ker vključenim strokovnim delavcem in raziskovalcem omogoča, da se srečujejo, razvijajo novo znanje v korist otrok in spreminjajo prakso. Hrönn Pálmadóttir, Jaana Juutinen in Elina Viljamaa pa v svojem prispevku predstavljajo metodološke in etične izzive videoopazovanja v vrtcih ter metodološke vidike sodelovanja raziskovalcev in strokovnih delavcev, vključenih v raziskovalni proces. Anna-Maija Puroila in Eva Johansson prepoznata pripovedovanje zgodb kot integrativen način razvoja in proučevanja vrednot v vzgoji, ukvarjali pa sta se tudi z vprašanjem ustreznih interpretacij pomenov v okoljih, za katera se sicer predpostavlja, da so zanje značilni skupna prepričanja, norme in načini vedenja.

V empiričnem sklopu Kristin Fugelsnes predstavlja ugotovitve študije, v kateri je proučevala načine vzpostavljanja skrbi v odnosu vzgojitelj-otrok. Ugotavlja, da je skrb izražena skozi dejanja, očesni stik, fizično bližino, telesni kontakt, nasmeh, smeh, besede in ton glasu. Anders Skriver Jensen pa meni, da bi morala predšolska

vzgoja integrirati skrb, vzgojo in poučevanje, vendar se to ne bi smelo zgoditi z žrtvovanjem skrbi, ki je tradicionalno značilna za predšolsko vzgojo. Ole Henrik Hansen, Anders Skriver Jensen in Stig Broström predstavljajo rezultate študije, v kateri so proučevali način izražanja demokratičnih vrednot in vrednot skrbi v interakciji med otroki in vzgojitelji. Berit Zachrisen pa se je ukvarjala z vprašanjem pripoznavanja raznolikih vrednot, znanj in izkušenj otrok v vsakodnevnem procesu v predšolski vzgoji. Jaana Juutinen, Anna-Maija Puroila in Eva Johansson so se v svojem prispevku osredotočile na problem zagotavljanja vključenosti oziroma pripadanja v skupini, v odnosih in igri z vrstniki, kar je prav tako pomemben vidik reflektiranja vrednot in vzgoje vrednot v vrtcu. Anette Emilson pa obravnava disciplino v predšolski vzgoji ter ugotavlja, da ima koncept discipline med vzgojitelji v nordijskih državah negativen prizvok, ker so otroci pojmovani kot senzibilni in razumni, vredni poslušanja. Avtorica zagovarja, da kljub negativnemu odnosu vzgojiteljev do koncepta discipline demokracija ne pomeni, da otroci lahko ves čas delajo to, kar želijo, temveč življenje demokracije pomeni tudi prilagajanje in disciplino, ki je vzpostavljena neavtoritarno, zavestno in na spoštljiv način. Berit Tofteland opozarja, da je ravno v vsakodnevnih dejavnostih in pogovorih priložnost za razvoj demokratičnih vrednot in moralno vzgojo. Anita Berge, Eva Johansson, Lise-Lotte Bjervås, Ingibjorg Sigurdadottir in Anna-Maija Puroila pa obravnavajo za predšolsko vzgojo nevaren neoliberalističen diskurz učinkovitosti, ki je v nasprotju z vrednotami vzgojiteljev; želijo namreč delovati v skladu s potrebami otrok, zagotavljati mirno in skrbno okolje za otroke. Avtorice poudarjajo zaskrbljenost, da bo neoliberalna družbena usmeritev, ki se osredotoča na učinkovitost ter obenem promovira merjenje in evalvacijo, organizacijo in fleksibilnost kot izraz ekonomske logike, negativno vplivala na delo strokovnih delavcev. Ključno raziskovalno spoznanje pa je, da je skrb v odnosu z otroki in med otroki v vseh pojavnih oblikah najbolj priotizirana vrednota med strokovnimi delavci.

Knjiga *Values Education in Early Childhood Setting: Concepts, Approaches and Practices* teoretično in aplikativno opredeli smisel in pomen vrednot v vzgoji. Obravnava načine uveljavljanja vrednot v vzgoji in avtentične postopke proučevanja obstoječih praks v predšolski vzgoji, s poudarkom na sodelovalnem raziskovalnem pristopu raziskovalcev in strokovnih delavcev v vrtcih. Tako bralca nagovarja z vsebino in strukturo. Z načinom komuniciranja s publiko opredeli zaželeni proces vzgoje (življenje vrednot) ter akcijsko raziskovalni način proučevanja vrednot v vzgoji in izobraževanju. Zdi se, da je bila knjiga napisana ravno ob pravem času. V času, ko se odločamo, v kakšnem svetu želimo živeti v prihodnosti. Daje nam tudi priložnost, da ne pozabimo ali spregledamo cilja in poslanstva predšolske vzgoje danes in v prihodnje.

dr. Sonja Rutar

Literatura in viri

- Dahlberg, G., Moss, P. in Pence, A. R. (2008). *Beyond quality in early childhood education and care: languages of evaluation*. London and New York: Routledge, Taylor & Francis Group.
- Kosovel, I. (1990). *Vzgoja proti izobraževanju*. Ljubljana: Slovensko društvo raziskovalcev šolskega polja.
- Ringsmose, C. in Kragh Müller, G. (ur). (2017). *Nordic social pedagogical approach to early years*. Cham, Switzerland: Springer International Publishing AG.
- Vannel, M. (1905). *The Educational Theories of Herbart and Froebel*. Teachers College RECORD, 6, št. 4. Columbia University, New York: The Columbia University Press.